

Rekreatif Aktivite Açısından Türk Kültüründe Nevruzun Önemi ve Nevruz Etkinlikleri

Mustafa A. DEMİREL^a

Ertunç ÇELİK^b

^{a,b}Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara /Türkiye. (mustafa.demirel@hbv.edu.tr)

ÖZ

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:
17.08.2021
Kabul Tarihi:
19.09.2021

Anahtar Kelimeler

Nevruz
Rekreasyon
Eğlence
Kültür

Makale Kategorisi: Kavramsal İnceleme

Kültürün parçası halinde günümüze kadar ulaşan Nevruz bir bayram ve bir inanış olgusu halinde günümüze kadar ulaşmıştır. Türk insanların yaşadığı her coğrafyada farklı çeşitlerde kutlanan Nevruz bir rekreatif aktivite olarak kabul görmektedir. Coğrafyalara ve inanışlara bağlı olarak kutlama tarihleri ve biçimleri farklılık gösterse de Nevruz Türkün bayramı ve eğlence olgusu içinde yer almaktadır. Bu çalışmada rekreatif eğlence bağlamında Nevruz eğlenceleri örneklerle işlenmiştir. Çalışmanın amacı Türk kültürünün geçmişten günümüze kadar eğlence ile olan ilişkisini ve modern çağ öncesi eğlence yapısını incelemektir. TRDizin'de yer alan 2011-2021 yılları arasında yazılmış olan makaleler incelenmiştir ve literatür taraması kısmında yer verilmiştir.

ABSTRACT

Article History

Received
17.08.2021
Accepted:
19.09.2021

Keywords

Nevruz
Recreation
Entertainment
Culture

Article Type: Conceptual Paper

Nevruz, which has survived to the present day as a part of the culture, has survived to the present day as a holiday and a belief phenomenon. Nevruz, which is celebrated in different ways in every geography where Turkish people live, is accepted as a recreational activity. Although the dates and forms of celebration differ depending on the geographies and beliefs, Nevruz is included in the Turkish holiday and entertainment phenomenon. In this study, Nevruz entertainments are handled with examples in the context of recreational entertainment. The aim of the study is to examine the relationship of Turkish culture with entertainment from past to present and the structure of entertainment before the modern age. The articles written between the years 2011-2021 in "TRDizin" were examined and included in the literature review section.

***Sorumlu Yazar/ Corresponding Author:** Mustafa A. DEMİREL

E-Posta: mustafa.demirel@hbv.edu.tr

Önerilen Atıf/ Suggested Citation: Demirel, A., M. ve Çelik, E. (2021). Rekreatif Aktivite Açısından Türk Kültüründe Nevruzun Önemi ve Nevruz Etkinlikleri. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 8 (3), 331-345.

1. Giriş

Rekreasyonun bireyler ve toplumlar açısından önemi bilinmektedir. Ortak kültür ve olguların yaşatılması, toplumsal devamlılığı sürdürmektedir. Bu tür yapılan aktiviteler toplumların sağlıklı ve güçlü olmalarına yardımcı olmasının yanında ortak kültür etkinlikleri toplumun milli birlik ve beraberliğini pekiştirmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türk toplumlarında önemli bir yere sahip olan Nevruz bayramı içinde barındırdığı gelenek ve etkinliklerle topluma fayda sağlamaktadır.

Nevruz bayramı halk için neşelenme, eğlenme vakti olduğu kadar geçmişteki Türk devletleri üzerinde de önemli bir gündür (Karaman, 1999: s. 39). Türk toplumlarının ortak kültürel unsuru olan Nevruz, yeni yıl ve baharın gelişini çeşitli ritüeller ve etkinliklerle kutlayarak geçmişten günümüze rekreatif faaliyetler içerisinde yer almıştır. Doğayla iç içe yapılan etkinlikler, ateş ile yapılan etkinlikler, bolluk ve bereket getirmesi için yapılan etkinlikler gibi birçok faaliyet geçmişten günümüze kadar ulaşmıştır. Bu faaliyetler topluma birçok fayda sağlamanın yanı sıra diğer toplumlara da esin kaynağı olmuştur.

2. Kavramsal Çerçeve

Kavramsal çerçeve kısmında; rekreasyon, Nevruz bayramı ve Nevruz etkinlikleri ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Rekreasyon Kavramı ve Özellikleri

Geçmişten günümüze çalışma hayatı insanları yıpratırken, çalışma zamanlarından arta kalan zamanlar ise, insanların kendileri için bir şeyler yapma, yenilenme ve hayata yenilenerek başlama olanağı sağlamaktadır. Bu sebeple çalışma zamanına verilen önemle birlikte, çalışma dışı zamanın kaliteli kullanımına da önem verilmektedir. Çalışma zamanından arta kalan zamanların yani boş zamanın kaliteli kullanımının hedeflenmesi rekreasyon kavramını ortaya çıkarmıştır. Rekreasyon kavramı ortaya çıktığı günden beri gelişerek zenginleşmektedir (Çoruh, 2013). Rekreasyon, “*“Latince yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma anlamına gelen “recreatio” kelimesinden gelmektedir”*”. Literatüre bakıldığında rekreasyon tanımı, yapılan her araştırmada farklı yönleri ile ele alınarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Yapılan bu tanımlara bakıldığında rekreasyonun ekonomik, sosyolojik ve psikolojik boyutlarda değerlendirildiği görülmektedir (Metin, Kesici ve Todaş, 2013). Literatürde en çok kabul gören ve kullanılan rekreasyon tanımı “insanların boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler” şeklindedir. (Munusturlar, 2018)

Rekreasyon; insanların yaşam süreleri içerisinde yapmakta zorunlu olduğu davranışları dışında kalan zaman diliminde katıldıkları, gönüllülük esasına dayanan ve doyum sağlayan etkinliklere verilen addır (Önal, 2007). Türk Dil Kurumu'nun yapmış olduğu rekreasyon tanımı ise, “İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler” ve “Bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme” olarak iki farklı şekildedir (Türk Dil Kurumu, 2021). Rekreatif faaliyetler toplumun her kesiminden insanın eğitim ve ekonomik durumu, sosyal farklılıkları fark etmeksizin bir araya gelerek ortak zevkler içeren ve insanların sosyalleşmesini sağlayan etkinliklerdir (Koçan, 2007). Bu etkinlikler, bireysel ya da grup olarak, aktif veya pasif olarak yapılabilir ve tarih, kültür, tabiat, gezi, eğlence içeren faaliyetler şeklinde olabilir (Can, 2015). Rekreasyonun bireyi özgür kılma özelliği çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü, insanlar çalışma zorunluluklarının ve belirli yükümlülüklerinin olması sebebiyle zamanın kölesi haline gelmişlerdir. Bu zorunlulukların olmadığı boş zamanlarda insanlar, zamana hâkim olarak potansiyellerini ortaya çıkarırlar ve enerjilerinin farkına varıp yaratıcı olarak kullanırlar. Böylece kendilerini gerçekleştirme olanağına sahip olurlar (Orel ve Yavuz, 2003).

Gunter (1987) rekreasyonun sekiz özelliğinden söz etmiştir, bunlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Akt: Can, 2015):

- 1- *“Günlük yaşamdan bir anlamda ayrılma ya da kopma,*
- 2- *Etkinlikleri kişinin özgürce seçiyor olması,*
- 3- *Zevk alma ya da olayın zevk alınır oluşu,*
- 4- *Kendiliğinden oluşu,*
- 5- *Zamanın varlığı,*
- 6- *Yaratıcı hayal kurma,*
- 7- *Macera ve keşfetme,*
- 8- *Kendini gerçekleştirmedir”.*

2.2. Nevruz ve Nevruz Bayramı

Birçok kişi ya da nesnenin bir araya gelmesiyle oluşan ve toplum hayatından doğan bayramlar, belirli günlerde belirli bir topluluk tarafından paylaşılan ve grupların kimliklerinin dışı vurumu olan karışık, işlevsel ve çok amaçlı kültürel yapılardır (Çobanoğlu, 2000: s.51).

Bayramlar genel bir çerçevede üç ana başlıkta ifade edilebilmektedir. Bunlar; kişisel bayramlar, dini bayramlar ve milli bayramlardır. Kişisel bayramlar evlilik törenleri, sünnet düğünleri, çocuğun dünyaya geldiği gün vb. olarak sıralanabilir. Dini bayramlar kaynağı dine

dayanan ve toplumun tümüne mâl olan bayramlardır. Milli bayramlar ise bir milletin hayatına mâl olmuş ve yaşam felsefesinden doğan bayramlardır. (Tatar ve Tatar, 2015: s.193). Nevruz bayramı Türk kültüründe ortak birçok unsura sahip olması nedeniyle geçmişten günümüze kadar gelen ve kültür-millet olgusunu ön plana çıkartan bir bayramdır. Nevruz bayramı çeşitli kaynaklarda “Ergenekon Bayramı” olarak isimlendirilmektedir.

Nevruz bayramı 2009 yılında UNESCO tarafından İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi’ne kaydedilmiş hemen ardından 2010 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun almış olduğu kararla 21 Mart günü “Uluslararası Nevruz Günü” olarak ilan edilmiştir (Ekrem, 2016: s.67).

Nevruz günümüzde önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir. Türk devletlerinin bilim insanları Nevruz’un tarihini ortaya koymak adına önemli çalışmalarda bulunmaktadır. (Kartaeva ve Habijanova, 2017: s.107).

Nevruz kadim bir geçmişe sahip olması sebebiyle başlangıç günün tespiti oldukça zordur. Çok köklü bir tarihe sahip olmasına rağmen Nevruz eskimeyen bir kültür olarak günümüze kadar ulaşmıştır, anlamının “yeni gün” olması bu bayramın eskide kalmayan günümüze kadar ulaşan bir kültür olmasının tescili niteliğindedir (Tatar ve Tatar, 2015: s.193). Nevruz kavramı Türk ülkelerinde farklı dil ya da ağızlara sahip olunması sebebiyle farklı şekillerde adlandırılmıştır. Azerbaycan’da "*novruz*" veya "*noruz*", Kırgızistan’da "*noruz*", Kazakistan Türkçesinde "*navruz*" veya "*novruz*", Özbekistan’da "*növroz*", Türkmenistan da "*novruz*", Uygur Türkçesinde "*noruz*", " Başkurt Türkçesinde "*navruz*", Tataristan da "*navruz*", Rus dili ile "*novruz*", Çuvaşistan’da "*naras*", yine Çuvaşça hazırlanan bir sözlükde de aynı kelimenin Tatarca "*nauras*" (ve "mart"ı ifade eder anlamda), bir "Farsça-Türkçe Sözlük"de de "*nevruz*" şeklinde kullanılmıştır (Aksoy, 1996: s.2).

Nevruz Bayramının kutlandığı 21 Mart tarihinde gece ile gündüz eşitlenmektedir. Uzun bir kış mevsiminin ardından gelen ilkbaharla birlikte uyanan doğayı simgeleyen Nevruzda çeşitli bayram kutlamaları yapılmaktadır. Bu kutlamalarda karşımıza çıkan ritüeller ve oyunlar bütün Türk toplumlarında görülmektedir. Kutlu gün Nevruz geleneksel olarak her yıl düzenlenen çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır. Bu kutlamalar sırasında yöresel yemekler yapıp geleneksel kıyafetler giyilir, nevrüz ateşi yakılıp üzerinden atlanır, “*Ergenekon’dan çıkış*”ın simgesi olarak demir dövülür, yarışmalar düzenlenir ve halk oyunları oynanarak festival havasında kutlanır (Kendir, Arslan ve Türkmen, 2019: s.2670).

Nevruz geleneği ile ilgili kaynaklara Türk tarihinin eserlerinden ulaşmak mümkündür. Bu eserlerden bazıları; Yusuf Has Hacib'in "*Kutadgu Bilig*", Kaşgarlı Mahmut'un "*Divân-ı Lügat'it Türk*", Firdevsi'nin "*Şehname*", Hüca Ali Termizi'nin "*Nevruzname*", Ömer Hayyam'ın *Nevruzname*, Ebulgazi Bahadır Han'ın "*Şecere-i Türk*", Mevlana Lütfi'nin "*Gül*" ve "*Nevruz*" adlı eserleridir. XI. Yüzyıl âlimlerinden olan El-Biruni Nevruz'un bütün Asya topluluklarında ve Türklerde her yıl bayram olarak kutlandığından bahsetmiş ve nevrzun yılbaşı olduğundan söz etmiştir. Ayrıca Nevruzun yılbaşı olduğu Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan "*Divân-ı Lügat'i Türk*" adlı eserde de belirtilmiştir (Çetin, 2009: s.66).

2.2.1. Geçmişten Günümüze Türk Devletlerinde Nevruz

Nevruz Türk toplumlarında çeşitli isimlerle, inanışlara ve dönemlere göre şekil ve olgu anlamında farklılıklar göstermiştir.

Türklerin en eski bayramı olarak bilinen Nevruz, Doğu geleneklerinin devamı niteliğinde varlığını sürdürmüştür. Milattan yüzlerce yıl önce Hunların 21 Mart'ta bahar şenlikleri düzenledikleri ve günümüzde var olan Nevruz geleneklerinin o dönemlerde de yer aldığı Çin kaynaklarından bilinmektedir. Aynı gelenekler, Hunlardan sonra Uygurlarda da görülmüştür (Mustafayev, 2013: s.61). Göktürkler yılda üç defa tören düzenlerdi bunlardan biri ilkbaharda gerçekleştirilirdi. Düzenlenen bu törenlere başta kağan ve devlet yöneticileri iştirak ederlerdi. Göktürklerin büyük bayramı Ötüken bölgesinde Tamır ırmağının kaynağında, beşinci ayın ikinci yarısında kutlanırdı. Kutlamalara Gök tanrıya, yer ve sulara kurbanlar verilmesiyle başlanırdı (Kıldıroğlu, 2020; 320). Selçuklularda Nevruzun şenliklerle kutlandığı, özel yemekler yapıldığı, eğlenceler düzenlendiği ve hediyeleşmelerin olduğu bilinmektedir (Şengül, 2006: s.63).

Türkler İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte hicri takvimi kullanmaya başlamışlardır ancak Selçuklu Sultanı Melikşah Ömer Hayyam'dan bir takvim hazırlamasını istemiştir. Bu takvimin başlangıç günü 21 Mart olarak kabul edilmiş ve Melikşah'ın adından ötürü Celali takvimi veya Melikşah takvimi adı verilmiştir. İbrahim Hakkı Hazretleri de "*Maarifetnâme*" adlı eserinde yılbaşını 21 Mart olarak kabul etmiştir (Mustafayev, 2013: s.61). Nevruza Osmanlıda verilen isim "*Nevruz-ı Sultanî*"dir, ancak farklı ifadelerde kullanılmıştır. Osmanlı Devleti Balkan coğrafyasının kültür geçişlerine kaynak olma özelliğine sahiptir (Yüksel, 2011: s.272). Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Kayı Boyuna mensup Karakeçililerin Nevruz günü Ertuğrul Gazi Türbesinde toplanarak bayramı burada geçirdiklerini biliyoruz. Nevruza verilen bir diğer isim ise "*Yörük Bayramı*" olarak bilinmektedir. Günümüzde hala

kutlanmaya devam eden Manisa Mesir Şenlikleri'nin de yukarıda değindiğimiz gibi çeşitli baharatların karıştırılarak yapıldığı “nevruziye” adı verilen macunların saraya ikram edilmesi ve halka dağıtılması geleneğinin de Nevruz ile ilgili olduğu bilinmektedir (Şengül, 2006; 167). Cumhuriyet dönemi ile birlikte nevruz kutlamaları devam etmiş ve çeşitli kurumlar tarafından resmî tören programına alınmıştır. Cumhuriyet dönemi aydın ve siyasileri de Nevruz'u milli mücadele ile özdeşleştirmeye çalışmışlardır. 23 Mart 1921 tarihinde basılan “*Hâkimiyet-i Milliye*” gazetesinde Besin Atalay tarafından kaleme alınan makalede bu durumdan şöyle bahsedilmiştir (Çetin, 2009: s.69) :

“Bu Ergenekon hâdisesinden çıkacak mühim netice, bizim bugünkü millî mücadelemizle benzemesidir. Dokuz kişiden türeyerek düşmanlarından intikam alan Türk soyunun, bugün de kendi varlığına kastedenlere karşı silahlanmış ve yarın muvaffakiyetini temin edeceğine ve Ulu Tanrı'nın yardımı ve milletin gayretleriyle kara günlerden kurtulacağına eminim.”

Türk milletinin kültürel değerlerinin önemini her zaman vurgulayan Mustafa Kemal Atatürk'ün 21 Mart 1922 tarihinde Ankara'da Nevruz kutlamalarına katılması, her yıl Nevruz programları hazırlanarak TRT aracılığıyla canlı olarak izletilmesi, her ilde valilikler tarafından Nevruz ile ilgili konferanslar düzenlenerek bilgiler verilmesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda günün anlam ve önemini öğrencilere aktarabilmek maksadıyla törenler düzenlenmesi, üniversitelerde Nevruz ile ilgili paneller düzenlenmesi ülkemizde Nevruza verilen önemin temel göstergeleri konumundadır (Arklan, Akdağ ve Akgül, 2015: s.781).

2.2.2. Rekreatif Aktivite Açısından Çeşitli Nevruz Etkinlikleri Örnekleri

Orta Asya'dan Anadolu'ya farklı coğrafyalarda yaşayan Türk toplumlarında çeşitli Nevruz etkinlikleri geleneksel anlamda günümüzde de görülmektedir. Etkinlikler incelendiğinde yaşanan coğrafyanın iklim şartları, dini inanışlardaki farklılıklar ve kültürel farklılıkların nevruz kutlamalarına da yansıdığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bu bölümünde ülkemizde çeşitli nevruz etkinlikleri rekreasyon faaliyeti kapsamında incelenecektir.

Genel olarak geleneksel nevruz kutlamalarında yapılan etkinliklere bakıldığında kabir ve mezar ziyaretleri, bolluk ve bereket getirmesi için yapılan çeşitli etkinlikler, ateş ile yapılan etkinlikler ve su ile yapılan etkinlikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı bölgelerde yapılan ve özel isimleri ile günümüze kadar gelen etkinlikler karşımıza çıkmaktadır. Bazı bölgelerde yapılan nevruz etkinliklerine örneklerle incelenecektir.

Nevruz'a bağlı geleneklerin en etkin şekilde görüldüğü Iğdır ve Kars çevresinde yer alan bölgelerde; nevrüz günü “*Baca Baca*” ve “*Döldökümü*” adı verilen gelenekler gerçekleştirilir. “*Baca Baca*” adı verilen gelenek, bir dileğin tutulması ve tutulan bu dileğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini anlamak için kapıların dinlenmesiyle gerçekleştirilir. Bu geleneğe Iğdır'da “Uşak Bayramı Günü” adı verilmiştir. Çocukların evlerin bacalarını dolaşarak kendileri için hazırlanmış ve bacalara konulmuş hediyeleri topladıkları törenlere ise “*Döldökümü*” adı verilmiştir. Bugün kapı kapı dolaşan çocuklara farklı renklerde boyanmış yumurtalar ve yemişler dağıtılır. Bu geleneklerin dışında Kars yöresinde Nevruz günü ateş yakarak üzerinden atlama, mânili fal bakma, at yarışları ve yumurta dövüşleri gibi kültürel etkinlikler gerçekleştirilmektedir (Şengül, 2006: s.67).

Batı Trakya Türklerinde ise Nevruz'a “*Mevris*” adı verilmiştir. Genç kızlar Nevruz gününden bir gün önce “soğanlı karmaca” ve “döndürme” yaparlar. Yumurtaları renklendirmek amacıyla soğan kabuğu ya da bitki kökleri ile birlikte haşlarlar. Köyün gençleri erkekli kızlı toplanıp yeşillik alanlara, kırlara giderler. Maniler ve türküler söylerler, oyunlar oynarlar. Yemekler yerler, yedikleri yumurtanın kabukları ile dereden ya da pınardan su içerler. Bu suyu içtiklerinde boğazlarının yıl boyunca bir daha ağrımayacağına inanırlar. Çimlerde yuvarlanarak tarlada çalıştıkları zamanlarda bellerinin ağrımayacağına inanırlar. Çabuk büyüyeceklerine inandıkları için çocukları çimlerde yuvarlarlar (Kafkasyalı, 2005: s.163).

Edirne'de ise eve bereket getireceğine inanıldığı için karınca yuvalarından toprak alınarak, kapı arkasına serpilir ya da bir torba içerisinde kapıya asılır. Hayvanlara bolluk ve bereket dilekleriyle pişirilen lokmalar yedirilir. Evin erkeği yine nevrüz günü arpa, buğday, çavdar tarlalarına giderek ekinlerin üzerine su serper ve bitkileri yukarı doğru çekerek bereketli olmasını ve çabuk büyümesini dilerler (Uca, 2007: s.161). Kıbrıs'ta Nevruz, “*Mart Dokuzu*” ismiyle bilinmektedir (Çetin, 2009: s.68). Kıbrıs'ta gerçekleşen eğlencelere bakıldığında geleneksel oyunlar ön plana çıkmaktadır. Bu oyunlardan olan “fincan oyunu” şu şeklide aktarılmaktadır;

On bir adet ters çevrilmiş fincandan birinin altına bir yüzük konulur. Hanımlar bu fincandan birini seçerek açarlar, fincanın altında yüzük bulan hanım mânî okur ve bütün fincanlar yeniden kapatılır. Böylece sıra ile herkese maniler okutularak hoş vakit geçirirler. Bu maniler arasında okunduğu tarafımızca tespit edilen bir mânî şöyledir (Öznür ,2013: s.75);

“Fincanlarım on bir dane

Yüzük arar yane yane

Gag garşımdan ey cingâne

Ufu yalelli ya canım

Canım canım çıksın canın.”

Uygur Türklerinin dokuz anane bütünü biçiminde Nevruz kutladıkları kutlanmaktadır. Kutlamalar ilk öncelikle “Nevruza Çıkış” diye bilinen etkinlikle başlar ve her yerde eski yılın bittiği ve nevruzu başladığı duyularak davul çalınır. Ev ev dolaşılıp “nevruz eşrap”, “nevruz nevruz beg”, “nevruz selam” ve “nevruz gel” gibi faaliyetler gösterilmektedir. Köde yaşayan herkes imkanları dâhilinde ekmek ve değişik yiyecekler hazırlar. Büyük kazanlarda getirelen ürünlerle “köce” isimli yemekler hazırlanır. Yemek sonrası dua edilir ve bireyler el sıkışarak birbirlerine “yaşın kutlu olsun” sözü söylenir ve tebrikleşirler. Kabir ziyaretleri yapılır. Yardımlaşma ve dayanışmanın gerçekleşmesi adına ziyaretler ve muhtaç olan kimselere yardım edilir. Sonrasında yaş farkı gözetilmeksizin geleneksel oyunlar oynanır. Bu oyunlar şu şekildedir; “od atlas (ateşten atlama”, cambazlık, oğlak çekişme, horoz dövüşü, güreş gibi yerli oyunların yanı sıra sanat faaliyeti olarak sema ve meşrep gibi gösteriler yapılmaktadır. Nevruz ayının yedi günü bu oyun ve faaliyetler devam eder (Kafkasyalı, 2005: s.162).

21 Mart'ta Manisa'da düzenlenen mesir macunu şenliğinde yapılan mesir macunları ile İranlıların Nevruz bayramlarında yaptıkları “hefsin” macununun yapımında kullanılan baharatlar aynıdır. Günümüzde Eylül ayı içinde kutlanan Ertuğrul Gazi töreni, Abdülhamit döneminde Nevruz günü kutlanırdı. Bu törenlere “Yörük bayramı” adı da verilmektedir. Nevruz Mersin'in Silifke ilçesinde bulunan yörük köylerinde geçmişten günümüze kadar çeşitli adetlerle kutlanmaktadır (Mustafayev, 2013: s.65).

Sivas'ta nevruz için “*Padişahın atları çayıra çıkarmış*” denilmektedir. Kadınlar komşularıyla birlikte bir evin bahçesinde toplanarak sabah kahvaltısını birlikte yaparlar. Sofralara beyaz örtüler serilir sofralara yoğurt, süt gibi beyaz yiyecekler ve ‘S’ harfi ile başlayan yiyecekler konulur ve ziyafetler verilir. Bu yiyecekler aynı zamanda ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Sivas'ta düzenlenen nevruz törenlerinde kadınlar daha aktif bir şekilde rol almaktadır. Bütün kadınlar beyaz elbiseler giyinerek beyaz örtüler takınırlar (Şengül, 2006: s.70).

Kazak Türklerinin Nevruz ritüelleri arasında yer alan ve bolluk bereket getirmesi beklenen anlayışa göre; Bir mitolojik kahraman olan Hz. Hızır Ata'nın her tarafı dolaşarak “Nevruz Duası” etmesi beklenir ve halk arasındaki inanışa göre süt ya da sütlü içecekler ve tahıl konulmuş kaba göz gezdirirse ekinlerin bereketli olacağına, hayvanların döllu olacağına,

halkın bolluk ve bereket içinde yaşayacağına, İnsana gözü düşerse o kişinin mutluluğa kavuşacağı düşünülmektedir (Kartaeva ve Habijanova, 2017: s.117).

Giresun'da nevrüz 14 Mart'ta "Mart bozumu" adı ile kutlanmaktadır. O gün sabah erken saatte kalkılarak akarsulara gidilir ve yıkanılır. Hayvanların üzerine serpmek için su getirilir. Hayvanların üzerine serpilmiş suyun hayvanlara bereket getireceğine inanılır. Eve gelen misafirlere sadece ayağı uğurlu olduğu düşünülen kişiler kabule edilir. Bu kişiler misafirlere geldiğinde içeriye besmele çekerek sağ ayağı ile adım atar ve ev halkına "yeni yılınız hayırlı olsun, martınızı bozuyorum" şeklinde seslenir. Evlerde yöresel bir yemek olan ısırgan ve poğaçaya pişirilir. Yapılan poğaçalardan birinin içerisine yeşil bir boncuk konulur. Bu yeşil boncuk kime denk gelirse onun şanslı olduğuna inanılır (Uca, 2007: s.165).

3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada TR Dizin'de taranan dergilerde yer alan makalelerde "araştırmacı adı", "araştırma yılı", "araştırma amacı" ve "araştırma sonuçları" gibi bilgiler kullanılarak bir veri seti oluşturulmuştur. Çalışmanın anakütlesini Tr Dizin'de taranan dergilerde yer alan "Nevruz" konusu ile ilgili taranan makaleler oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem olarak ise "Nevruz" konusunda yapılmış olan son 10 yıl içerisinde yani 2011 ile 2021 yılları arasında ULAKBİM TR Dizin'de taranmış makaleler oluşturmaktadır. Konu ile ilişkili çalışmalar 02.05.2021 tarihinde Tr Dizin'de taranmış ve 22.06.2021 son güncelleme yapılarak 11 makale çalışması bulunmuştur.

4.Bulgular

Araştırma Yılı	Araştırma Adı	Araştırma Amacı	Araştırma Sonuçları
2011	Zenica'da Nevruz Geleneği ve Şenlikleri	Halk kültürü açısından Türk ve Boşnak kültürü arasındaki benzerlikleri ortaya çıkarmak istemiştir.	Ortak kültür unsurlarının hızlı bir şekilde yeni bir bakış açısıyla incelenip derlenmesi gerekliliğini ve bu konuda Boşnak ve Türk aydınlarına görevler düştüğünü ifade etmektedir.
2012	Kırgızistan'da Bir Nevruz Geleneği: Sümölök	Türk kültüründe yer alan ve Nevruz etkinlikleri kapsamında yapılan "Sümelek" geleneğinin bir parçası olan sümeleğin nasıl ortaya çıktığını, nasıl yapıldığını ve önemini aktarmayı amaçlamıştır.	Toplum için faydalı, yararlı geleneklere sahip çıkılmasının gerekliliğini, bu bakımdan bayramların birlik ve beraberlik duygusunu yaşatan, topluma yaşam sevinci veren ve paylaşma olgusunu geliştiren sosyal değerler bütünü olduğu sonucuna varmıştır.
2013	Kıbrıs'ta Nevruz ve Nevruz'la İlgili Etkinlikler	Nevruz bayramının Türk kültürü ile ilişkili olduğunu ayrıca Nevruz bayramını kutlayan diğer toplumlara Türklerden geçtiğini ifade etmiştir.	Nevruz bayramının Kıbrıs'ta da çeşitli etkinlikler ile kutlandığını ve Nevruz bayramı ile "toplumsal bilincin" pekiştiği sonucuna ulaşmıştır.
2015	Antakya'da Yaşayan Özbeklerde Nevruz Bayramı ve Nevruz Tatlısı: Sümelek	Antakya ilinde yaşayan Özbeklerin Nevruz bayramını nasıl kutlandığı, hangi motifler ile yeniden yapılandırıldığı ve bu bayramın ana temel unsurlarını oluşturan yapılarını anlamaya çalışmıştır.	Nevruz bayramının düzenli kutlanması geleneği kuşaktan kuşağa geçirilmesine katkı sağlayacaktır. Antakya bölgesinde yaşayan Özbeklerin ülkemize geldiklerinden bu yana Nevruz etkinlikleri düzenlediği ancak şehir hayatının tercih edilmesinin etkinliklerin ve geleneklerin sürdürülmesi açısından güçlük yaratacağı sonucu varmıştır.
2015	Türk Dünyası(nın) Bayramı: Nevruz	Çeşitli Türk toplumlarındaki geçmişten geleceğe Nevruz kutlamalarını ve Nevruz kutlamalarında ortaya çıkan farklılıklara değinmiştir.	Nevruz'un siyasi sınırların dışında uzun zamandan beri Türk Dünyası'nda kutlanan bir bayram olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Nevruz bayramının "bir yeniden uyanış" olduğunu belirtmiştir.

2016	Çin Kaynaklarına Göre Türklerde Nevruz	Çin kaynakları kullanılarak bahar ev yeni yıl ritüelleri kapsamında kutlanan özel günlerin nasıl olduğu ve Nevruz bayramının Türk kaynaklı olabileceğini önermeyi amaçlamıştır.	Çalışmasından çıkan sonuç ise çalışmaların artması ile birlikte kalıcı yeni açıklamalar ve düzenlemeler yapılması gerektiğini düşünmektedir.
2017	Kazak Kültüründe Nevruz ve Nevruzname Bayramı Ritüelleri, Özellikleri	Nevruz bayramının açığa kavuşturulmasının önemi ve Kazak halkındaki Nevruz etkinliklerinin korunmuş olması eski çeşitli ritüelleriyle fark yaratmaktadır.	Nevruzun Müslüman toplumlarda İslam dininden önce ortaya çıktığı ve kalıplaştığını, eski zeroastrizm ile hayarlarına adapte olduğunu bildirmiştir.
2019	Başkurlarda Eski Türk Takvimi ve Nevruz Bayramının Kutlanması	Başkurlarda Nevruz bayramı hakkında araştırma ve bilgiler ışığında Başkurt kültüründe Nevruz bayramının yeri tespit edilmesi amaçlanmıştır.	Sabantoy ve onun yerel çeşitlerinden olan “Yıyınlar” ile karşılaştırıldığında Nevruz ile ilgili bilginin az olduğu sonucuna varmıştır.
2019	Türk Dünyası’nda Nevruz (Yengi-Kün) Kutlamalarının Festival Turizmi Açısından Değerlendirilmesi: Çimkent-Van Karşılaştırılması	Nevruz bayramının bazı bölgeler dışında festival turizmi açısından değerlendirilemediğini açıklamıştır. Bu bölgelerden biri olan Kazakistan’ın Çimkent şehri ile festival turizmi bağlamında etkinlikler düzenlenen Türkiye’nin Van şehri karşılaştırılmıştır.	Sonuç olarak iki şehrin festival turizmi açısından benzer özellikler taşıdığı kaydedilmiştir.
2020	Geçmişten Günümüze Türklerde Nevruz	Nevruz bayramını en eski kaynaklardan taramaya başlayarak Nevruzun niteliği ortaya koymaya çalışmıştır.	Eski Türklerden Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümüne kadar kutlandığı ancak bu dönemden sonra siyasi nedenlerden dolayı kutlanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

2020	Trakya'da yaşayan Amuca Bektaşilerinde Nevruz Erkanı	Amucaların günümüze kadar mirasın yanında çeşitliliği ile Nevruz bayramına dair saha araştırmasıyla analiz etmiştir. Çalışmada çeşitli görüşmeler yapılarak kaynak kişilerin bilgilerine ve görüşlerine yer verilmiştir.	geçmişten günümüze kadar kültürel inanç ile Nevruz bayramına dair inançlarını verileri etmiştir. Çalışmada görüşmeler yapılarak kişilerin bilgilerine ve görüşlerine yer verilmiştir.	Çalışmada ortaya çıkan sonuç ise; bazı geleneklerin günümüzde uygulanmadığını ancak bu geleneklerin sürdürülmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.
-------------	--	--	---	---

5. Sonuç ve Öneriler

Nevruz, Türk toplumları için büyük önem taşımaktadır. Birçok toplumda farklı isimler ile karşımıza çıkmaktadır. Halen günümüzde çeşitli coğrafyalarda kutlanmaktadır. Çeşitli ritüeller ve oyunlar ile bayrama dönüşmüştür. Geçmişten günümüze kadar toplumumuzun hayatını renklendiren, coşku ve neşe katan birçok Nevruz etkinliği gerçekleştirilmiş ve toplum açısından önemli yere sahip olmuştur. Farklı coğrafyalarda ortak kültür unsuru olarak ortaya çıkan Nevruz bayramı toplumdaki milli birlik ve beraberlik duygusunu ön plana çıkartmıştır. Bayramların özellikleri arasında yer alan eğlence unsuru içerisinde barındıran bu bayram rekreatif faaliyet açısından birçok zenginliği ortaya çıkarmış ve günümüz Türk toplumlarına aktarılmıştır. Önemli kültür öğelerinden biri olan bu etkinliklerin toplumumuz açısından devam ettirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem arz etmektedir. Rekreasyon aktivitesi açısından bakıldığında kültürümüzde yer alan birçok etkinlik unutulmaya yüz tutmuştur. En eski Türk devletlerinden günümüze kadar gelen ve büyük öneme sahip olan bu bayram çerçevesinde yapılan etkinlikler rekreatif aktivite çeşitliliği açısından toplumumuz nezdinde büyük bir önem arz etmektedir. Milli oyunlarımız ve etkinliklerimiz gelecek nesillere aktarılmalı ve çeşitlilik sağlanmalıdır. Rekrasyonun özellikleri arasında yer alan birey ve topluma fayda etkisi göz önünde tutularak bu faaliyetler uygulanması ve Nevruz kültürümüzün genç nesillere aktarılması gereklidir.

Kaynakça

Aksoy, M. (1996). *Kültür sosyolojisi açısından Doğu Anadolu: metodoloji, kültür sosyolojisi, aile ve aile tipleri, evlilik ve düğün gelenekleri, miras, kirvelik, nevrüz, ocak-ateş, doğu ve güneydoğu Anadolu'da halk takvimine göre yılbaşı*. Tarih ve İslam Araştırma Vakfı.

- Arklan, Ü., Akdağ, M., Akgül, M. (2015). Nevruz Bayramı'nın Algısal Dönüşümü: Türk Basını'nda Nevruz Algısı. *Journal of International Social Research*, 8(39).
- Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-17.
- Çetin, E. (2009). Türk Dünyasının Ortak Kültür Mirası: Nevruz. *International Journal of Social Science*, 2(1), 63-71.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Yapısal ve işlevsel bakımdan geleneksel bayramlar bağlamında nevrüz ve hıdrellez. *Türkbilig*, (1), 51-59.
- Çoruh, Y. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ekrem, N. H. (2016). Çin Kaynaklarına Göre Türklerde Nevruz. *Current Research in Social Sciences*, 2(2), 67-78.
- Eraslan, A. (2015). Antakya'da Yaşayan Özbeklerde Nevruz Bayramı Ve Nevruz Tatlisi: Sümelek. *Folklor/Edebiyat*, 21(84), 109-129.
- <https://sozluk.gov.tr> (Accessed: 05.05.2021).
- İpek, B. (2012). Kırgızistan'da Bir Nevruz Geleneği: Sümölök. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 34-44.
- Kafkasyali, A. (2005). Türk Dünyasında Nevruz Geleneğine Toplu Bakış. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 149-172.
- Karaman, R. (1999). Türkiye'de Nevruz Kutlamaları. *Millî Folklor, Yaz*, 42
- Kartaeva, T., Habijanova, G. (2017). Kazak Kültüründe Nevruz ve Nevruzname Bayramı Ritüelleri, Özellikleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (82).
- Kendir, H., Arslan, E., Türkmen, F. (2019). Türk Dünyası'nda Nevruz (Yengi-Kün) Kutlamalarının Festival Turizmi Açısından Değerlendirilmesi: Çimkent-Van Karşılaştırması (Evaluation of Navruz (Yengi-Kün). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2668, 2684.
- Kıldıroğlu, M. (2020). XI. Yüzyıldan Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Gürcistan Kıpçakları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 228-245.

- Koçan, N. (2007). Geleneksel Sporlarımızdan Cirit'in Rekreasyon Amacı İle Günümüze Uyarlanması. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 1(2), 31-39.
- Metin, T. C., Kesici, M., Kodaş, D. (2013). Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları. *Journal of Yasar University*, 8(30).
- Munusturlar, M. A. (Ed). (2018). *Rekreasyon yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Mustafayev, B. (2013). Adriyatik'ten Çin Seddine Uzanan Nevruz Geleneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 60-73.
- Orel, F. D., Yavuz, M. C. (2003). Rekreasyonel Turizmde Müşteri Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11), 61-76.
- Önal, A. (2007). *Ev Hanımlarının Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının ve Beklentilerinin Tespiti*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Öznur, Ş. (2013). Kıbrıs'ta Nevruz Ve Nevruz'la İlgili Etkinlikler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 6(12), 69-77.
- Salihov, A. (2019). Başkurtlarda eski Türk takvimi ve Nevruz bayramının kutlanması. *Bilig*, (88), 189-203.
- Şengül, A. (2006). Türk Kültüründe Nevruz-Mete Han'dan Atatürk'e.
- Şengül, A., (2006). Türk Kültüründe Nevruz Ve Anadolu'da Nevruz Kutlamaları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (26), 61-73.
- Tatar, H. C., Tatar, T. (2015). Türk Dünyası (nın) Bayramı: Nevruz.
- Uca, A. (2007). Türk Toplumunda Nevruz-I. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 32, 137-170.
- Yolcu, M. A., Celepoğlu, S. (2020). Trakya'da Yaşayan Amuca Bektaşilerinde Nevruz Erkânı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(31), 1003-1024.
- Yüksel, H. A. (2011). Zenica'da Nevruz Geleneği Ve Şenlikleri. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi* (89), 271-275.

